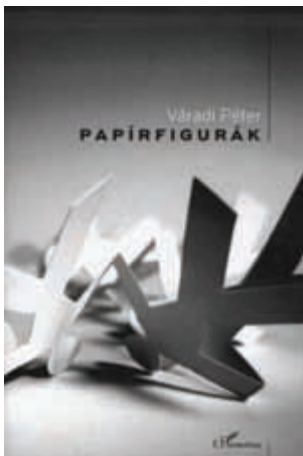

Megérinteni egy tócsát

VÁRADI PÉTER: PAPIRFIGURÁK

„A város körkörös zuhanás, és az idő
soha be nem záruló ívét
végtelen nagy körzével
vési egy ki nem hunyó szándék.”

L'Harmattan Kiadó
Budapest, 2011
80 oldal, 2000 Ft

”

Abban a percben, amikor egy időben is táguló emocionális tér metaforájában zuhanunk, egyszerre érezve át annak minden súlyát és könnyedségét, ráeszmélünk, hogy egy „félíg éber gnosztikus” szemében vagyunk. Pontosítsunk: egy gnosztikus ember tapasztalati szűrőjén át szemléljük a várost. Váradi Péter második kötetének indító ciklusa, *az első város* a mindennapok tudattalanul átélt szertartásainak mögélátásával eleveníti fel az igazságkeresés hagyományát, és alapozza meg az olvasók számára azt az érzékenységet, amellyel képesek lehetnek navigálni ebben a merően plasztikus képi- és textuális jelekkel telített, sötét versvilágban.

Nem véletlen, hogy a ciklus elejére olyan erős gondolati költemény került, mint a *montaigne és a légy*. Az *Esszé a magányról* olvasó lírai én léthelyzetének, akit Légy úr – értsd, ahogy adódik: egy megállás nélkül zümmögő légy – nyugtalanít, és az ugyanebben a téridőhurokban épp a *Papírfigurák* kötetet fellapozó ismeretlen személyes magatartásának ket-tős leképzésével van dolgunk. Utóbbi ugyanis ettől a ponttól kezdődően gyanútlanul a versben szereplő *én* rögzített viselkedésmintáját fogja követni, azaz nem tudja magát átadni az olvasás örömeinek, mivel egy harmadik, köteten kívüli hang csatlakozik hozzá, megakadályozva, hogy saját környezeté helyett a szövegből vonja le következtetéseit. Az allegorikus légy alakja egyébként még más lapokra is átszáll a továbbiakban (*légy úr utazása, törölt üzenetek n.n. rögzítőjén*), ráirányítva figyelmünket a textusok közötti átjárhatóságra, illetve azok egymást kiegészítő társszerepére.

Váradi intuitív módon folyamodik az idő absztrakt megfigyeléséhez. Olykor az emlékezetből visszanyert leírásoknak történelmi színezetet kölcsönözve (*az első város, gyerekláb az ajtó részében*), máskor a versekbe mitológiai helyszíneket és személyeket beemelve (*isten keze, végtelen nap teampull mhór felett*), leggyakoribb esetben pedig a motivikusan megjelenő „archaikus beszédfoszlányok” romantika korabeli misztikusságát felhasználva gyakorol hatást olvasóira. Vagy

például, ha megengedhetünk magunknak egy ilyen abszurd képzettársítást: „Megálmodom a gépterem tökéletes defenzív technológiáját” – mintha csak Viktor Frankeinstein alkotta volna meg szörnyét valamiféle páratlan sugallat befolyására ebben a sorban. Az első, második és negyedik ciklus szövegei majdnem mind az „időtlen igazság” filozofikusan értendő fogalmában összpontosulnak, szoroson mégsem kapcsolódó jelekre, hieroglifákra, ősi papiruszokra, geometriai alakzatokra és matematikai egyenletekre téve megfeythetetlen utalást. „A parkolóban álló egyetlen kocsi felé / víztócsákat kerülgetsz, mind-egyik / Zodiákusokkal teleírt ókori pergamenlap, / egykori tűzvészektől feketén őrzik a tudást / rólad, hiába hajolsz le, térdelsz fölédük, / ujjad érintése összezavarja az ábráit”, olvashatjuk *a zodiákusok éjszakája* című poémában, ahol – bár a szöveg látszólagosan működtet egy szituációs ívet – a parkolón átvágó alannal képtelenek vagyunk azonosulni, ahogyan a hétköznapi rituálékhoz szükséges díszletek elmozdulnak, és felsejlik mögöttük az elzárt tudás. Váradi a közvetlenül előttünk lejátszódó szertartások elemi alkotórészeivé tesz mindent, amit megfigyelés alatt tart, és a többletjelentéssel felruházott terek, emberek és tárgyak irdatlan kelléktárrá válnak a jelenetek színpadosságában. Ezt igazolják például a *kihallgatás egy éjjeli körúton* című vers háborzongatóan precíz, filmszerűen megvágott képkockái is: „Egy alacsonyabb fa ágain kabát lóg szakadt béléssel. / Borotvált és nyers bőr villan ki: a pár egyik tagján / egy pillanatra elhúzódik a gallér. A tarkóról / izzadságcseppek csorognak lefelé.” Nem ennyire egyértelmű filmekből vett fogás az, ahogyan egyes versdarabokban elhalkulnak a vizuális megjelenítéshez tartozó zajok: „csönd lesz, valószínűtlen csönd”, vagy mondjuk egy „vissza nem térő pillanat: leáll a zene”. A képiség elnémitásával egy időben megindul a szakrális igazságszolgáltatás is, amelyet valahol, a túlzott képiségtől szétnyíló szövegtest perforációjában követhetünk nyomon. Ezen a nyíláson át jutnak be azok a textuális szimbólumok, amelyek a szövegek önbeteljesítését megghiúsítva veszik át a történetmesélés (felolvasás) funkcióját, új logikát keresve az írott szavak szintjén. „Mindenütt jelek. / Az orvosok homlokáról hieroglifákat olvasok le, / az egyiptomi halottaskönyv fejezeteit”, később: „Ezek a halottaskönyv fejezetei.” (*a hadviselés törvénye*) A kötet lapjaiból pergamenlapok lesznek, az időben való visszafordulásban pedig rájövünk, hogy már nem ugyanazt a könyvet olvassuk, amit elkezdtünk. „Este, miközben ismét mindenki alszik, / a folyosó padlóján megfigyelem, / ahogy az éjszakai fény lassan fellapozza / egy nyilvánvalón túli igazság kőtábláit.” (*a blackforest hostel*)

A harmadik, de Sade márki tanait feldolgozó ciklusban, és az azt követőekben is a kötött formák dominálnak a versekben. A test egzakt kívánalmainak engedő Sade-filozófia, amely itt helyenként „a rend öröklété”-ről diskurál, máshol az „örvénylő törvény acél szigorral dúcolt várai”-ról oktat, antitetikusnak hathat de Sade erkölcsötől fosztott világában, a kötet egészére nézve azonban, bár talán provokatívan, de az olvasási előzmények függvényében következetesen alakít ki az olvasó számára egy szövegek közötti dialógust. Az ösztönök elsődlegességét megélni csak egy törvények szabta társadalmi egyetértésben lehet, és ezt monológjai útján, a hedonizmus különböző prezentációival veti fel a márki, míg a *fizikát tanít de sade-nak a halál* című versben már kritika fogalmazódik meg az önmagát bekebelező perszonalitással szemben: „életed / mérhetet- / lenül unalmas, csak csont és bőr / és élvezet, a fájdalom feloldó / ondó- / ömlések pettyezte ritmikus kézjegyek, / mely a test betűhív átírásává érett.”

Személyesebb hang járja körül a családi kötelékekről, elhunyt rokonokról történő visszaemlékezést a kötet utolsó felében. Keretként szolgálóan kerül újra elő a város, mint a felnövekedés és az elme kiteljesedésének színtere, Légy úr, aki két ablaküveg „közé szorulva még

órákig ide-oda koppan”, végezetül pedig rövid sorokban idéződik fel az, amiről őszintén beszélni csupán egy rögzítőre lehet, később még azt is törölve onnan. De megdöbbentő részletességgel látjuk az „évtizedek óta halott” dédnagyapa szellemét is, aki ismét „leül a sakktábla mellé, és kihajt egy megsárgult újságot. A címlapon a Hindenburg katasztrófája”. (*látogatás*) Ahogyan a jelen eseményei az ősi tanítások tükrében, úgy a múlt a családtagokon keresztül, gyökereink ismeretével válik elérhetővé, és feldolgozhatóvá. Egyetlen komoly aggályunk is éppen ez lehet a kötet kapcsán. Váradi szuggesztív képiessége mellett a szülőkhöz fűződő szálakat nem minden versében képes olyan erejű vallomásként felszínre hozni, mint azt tapasztalt precizitása után elvárnánk, ezzel némi minőségi ingadozást keltve a *Szertartásrendek* ciklusában. Kisebb problematika, mégis muszáj megemlíteni, hogy gyakran csak belemagyarázással adhatunk okot egy-egy választott cím relevanciájának.

Mindezek ellenére mélységeket feltáró útikalauz ez a könyv, amely mozaikonként építi fel a belső és külső világok bejárható terét, míg a párhuzamos igazságok mindvégig tökéletesen egyensúlyozzák a kötet mérlegnyelveit. Magány és megértés. Ahogy a kötet is igazolja, a válaszokat a kérdésfeltevéshez való eljutás jeleneti.

Szutorisz Szabolcs Bence

